

אם בימינו של כהן גדול עולה השם, היה הסגן אומר לו: אישי כהן גדול, הגבה ימינך!

ואם בימינו של הסגן עולה השם, היה ראש בית אב אומר לו לכהן גדול: דבר מילך [דבריך], ואמור "לה' חטאת"!⁽¹⁴⁾

הגמרא מביאה ברייתא החולקת על דין זה שבמשנה:

מתניתין — דלא כי האי תנא. משנתנו היא שלא כדברי התנא הזה שבברייתא שלפנינו:

דתניא: רבי יהודה אומר משום [בשם] רבי אליעזר: הסגן וכהן גדול מכניסין כל אחד מהן את ידן הימנית בקלפי.⁽¹³⁾

קשה: הרי כל עבודות יום הכיפורים אינן נעשות אלא על ידי הכהן הגדול [לעיל לב ב], ואם כן איך הכניס הסגן את ידו יחד עם הכהן הגדול? ותירצו התוספות ישנים שני תירוצים:

א. כיון שהכהן הגדול מוציא גורל אחד, אם כן הרי עשה בעצמו את עיקר ההגרלה. שהרי אם מתברר שהשעיר הימיני לה', ממילא השעיר השני לעזאזל. ולכן העלאת הגורל השני אינה עבודה גמורה. [כך נראה ביאור דברייהם, ועיין מה שהקשו משעיר שמת אחרי ההגרלה. ותירוצם. ובתוספות הרא"ש כתב כעין תירוץ זה בסגנון אחר. עיין שם].

ב. לקמן בעמוד ב הגמרא אומרת שההגרלה אינה בגדר "עבודה" [ועיין שם מה שנבאר בזה]. [והריטב"א תירץ עוד: כיון שהגורל השני אינו יכול להעשות ביד ימינו של הכהן הגדול אלא בשמאלו אין זה חובת כהן גדול. ועיין תוספות ישנים ד"ה כי הדרין].

והמאירי לקמן בעמוד ב ד"ה הגרלה כתב שהגרלה זו מעכבת. ולכן אם עשאה זר, פסולה. ונראה שסובר כהתוספות רי"ד, שהתנא כאן סובר הגרלה אינה מעכבת בדיעבד [וצריך לומר שרבי יהודה אמר כך בשם רבי אלעזר. אף על פי שהוא עצמו אפשר שאינו סובר כן כדלקמן ע"ב].

14. למה לא אמר לסגן הגבה ימינך [כדרך שאמרו לכהן גדול שעלה השם בימינו]? תירצו תוספות ישנים שני תירוצים:

אם כן קל וחומר לממון חשוב [כגון זהב וכסף — שאין לעשות מהם את הקלפי]. ואם כך חסה התורה על ממון מצורעים שחטאו, [שהצרת באה על חטא. מאירי]. קל וחומר שהתורה חסה על ממון הצדיקים, רש"י. מאירי.

ב. הריטב"א התקשה: הרי מצינו שעשו כלי שרת מזהב אף על פי שלא היו חייבים בזה: מונבו המלך עשה את ידות הכלים שבמקדש זהב [לעיל לו א], ואת הגורלות עצמם עשאו בן גמלא של זהב [שם]. והרי התורה חסה על ממונם של ישראל!

וכתב הריטב"א שדוקא בקלפי התורה חסה על ממון ישראל, מפני שאינה עבודה חשובה [מה שאין כן ידות הכלים]. ואינה אלא פעם אחת בשנה [מה שאין כן ידות הכלים שעובדים בהם תדיר], ואין הקלפי עצמו מן התורה. מה שאין כן גורלות, שהם מן התורה. ועוד, שהשם כתוב באחד מהם.

ובמה שמבואר מדבריו שאין הקלפי מדאורייתא, כן הביאו תוספות ישנים בתחילת הפרק בשם הירושלמי. אבל בשם תורת כהנים כתבו, שדרשו זאת מפסוק. ועיין תוספות הרא"ש והריטב"א לקמן לט ב ד"ה אמר רבי ינאי הביא שיש סוברים שנתנה בקלפי מדאורייתא.

13. לקמן בעמוד ב הגמרא אומרת שההגרלה מעכבת בדיעבד לדעת רבי יהודה. [ללישנא בתרא כך אמר רבי יוחנן עיין שם]. וכיון שכך,